
ДОБРІ СУСІДИ

Новини про Волтера Бергланда не дуже зацікавили місцевих (вони з Петті переїхали до Вашингтона два роки тому і зараз не мали нічого спільного із Сент-Полом), але дрібне дворянство Ремзі-Гілла не настільки було віддане своєму місту, щоб не читати газету «Нью-Йорк таймс». Якщо вірити довгій і невтішній історії «Таймс», робота Волтера зчинила чимало галасу в американській столиці. Його старі сусіди доклали немало зусиль, щоб змиритися з епітетами, наведеними стосовно нього у «Таймс» («зарозумілий», «пихатий», «зневажає мораль»), та співвіднести їх із тим щедрим службовцем компанії «ЗМ»¹ із рум'яним обличчям та постійною усмішкою, який доставляв місця роботи, що на Саміт-авеню, велосипедом навіть у лютневий сніг; здавалося дивним, що у Волтера, який турбувався про довкілля більше за «Грінпіс» та мав сільське походження, виникли проблеми саме через те, що він дивився крізь пальці на вугільну промисловість та зневажав селян. Утім, вони завжди підозрювали, що з тими Бергландами не все гаразд.

Волтер та Петті були першопрохідниками Ремзі-Гілла — вони стали першими молодими фахівцями, хто придбав будинок на Бар'єр-стрит відтоді, як старий Сент-Пол відчув на собі важкі часи (і це тривало вже тридцять років). Вони нічогосінько не заплатили за свій будинок у вікторіанському стилі, проте поклали десять років на відчайдушні спроби відновити його. До того, як їм це вдалося, одна дуже рішуча особа підпалила їхній гараж і, доки вони його відбудували, двічі вдиралася до їхньої машини. Засмагли байкери зліталися на пустир на іншому боці вулиці, щоб випити шліцу² та посмакувати сардельками з часником; їхні двигуни голосно ревіли вдосвіта, доки одного разу Петті вийшла на вулицю в спортивному костюмі й спитала: «Гей, хлопці, знаєте що?» Петті не злякався ніхто, але вона була видатною атлеткою ще за шкільних часів, та й потім у коледжі, тому мала особливу, властиву спортсменам хоробрість. З першого ж дня, як вони оселилися в цьому районі, вона постійно привертала до себе увагу. Висока, неймовірно молода, із волоссям, зібраним у «хвіст», вона штовхала перед собою коляску повз «роззуті» машини та пивні пляшки по заблюваному, старому вже снігу — всі справи її дня наче лежали у сумках, що висіли на колясці. Позаду неї можна було побачити обтяжені дитиною підготовки до ранкових справ, теж обтяжених дитиною; а попереду неї — національне радіо, куховарську книгу, пелюшки, будівельну суміш та емульсійну фарбу; потім — казку на добраніч і вино сорту «Зін-

¹ МММ — американська інноваційно-виробнича компанія, заснована в 1902 р. в США у штаті Міннесота. — Тут і далі примітки перекладача.

² Сорт пива.

фандель». Вона вже уособлювала все те, на що жителі вулиці лише починали перетворюватися.

Раніше, коли ще можна було їздити на «Вольво-240» і не соромитися цього, загальною метою всіх у Ремзі-Гіллі було заново навчитися того, заради відсутності потреби в чому батьки рушили до передмістя: наприклад, як примусити міських копів виконувати свою роботу; чи як захистити байк від дуже наполегливого крадія; коли відігнати п'яничку від меблів у палісаднику; як заохотити вуличних котів робити свої справи в сусідську пісочницю; а також як визначити, чи варто взагалі витратити гроші на ремонт у місцевій школі. Також існували й сучасніші питання, на зразок, що можна сказати про пелюшки? Чи вони кращі за інші? І чи насправді й у наш час можна замовити додому молоко у скляних пляшках? Наскільки бойскаути прийнятні з політичної точки зору? Або, наприклад, чи булгур¹ насправді такий уже необхідний? Де мають переробляти акумулятори? Як поводитися в разі, коли бідна кольорова людина звинувачує тебе в тому, що ти нищиш її двір? І чи правда, що керамічний посуд фірми «Фієста» містить небезпечну кількість свинцю? Яким складним має бути кухонний фільтр для води? Чи завжди машина реагує, коли натиснути на газ? Що краще подати жebraкові: їжу чи нічого? Чи можливо взагалі виростити неймовірно правильних, упевнених у собі, щасливих і розумних діточок, щодень працюючи з ранку до ночі? Чи можна молоти кавові зерна увечері, а пити каву з них — вранці, чи треба робити це відразу ж? Чи мав хоч хтось за всю історію Сент-Пола приємний досвід спілкування з покрівельником? А з механіком, що добре тямить у «Вольво»? Чи у всіх «Вольво-240» затинає трос стоянкового гальма? А той перемикач із загадковим написом на щитку управління, який видає пречудовий звук, схожий на тикання швейцарського годинника, але, здається, ні до чого не під'єднується: ну до чого він?

Попри всі питання, Петті Бергланд була справжнім джерелом, сонячним джерелом соціокультурного пилку, працьовитою бджілкою. Вона була однією з небагатьох матусь-домогосподарок у Ремзі-Гіллі й дуже неохоче відгукувалася добре про себе і погано — про інших. Вона казала, що колись одне з вікон, на яких вона замінила раму, напевно, «обезголовить» її. Побоювалась, що, «ймовірно», її діти помруть від трихінозу через свинину, яку вона недосмажила. Вона гадала, чи рідина для зняття фарби, до якої вона мала «звичку», якимось пов'язана з небажанням «взагалі» читати книжки. Зізнавалась, що їй «заборонили» удобрювати квіти Волтера після того, що трапилось «минулого разу». Проте декому ця її манера самонесхвалення була не до душі — хтось бачив у цьому певну поблажливість, нібито Петті навмисно перебільшує свої незначні недоліки, жаліючи почуття менш успішних домогосподарок. Але більшість людей знаходили її соромливість щирою або, принаймні, кумедною; та в будь-якому разі важко відмовитися від спілкування із жінкою, від якої ваші діти в такому захваті і яка пам'ятає не лише їхні дні народження, але і ваш також, яка часто стукає вам у двері, щоб пере-

¹ Крупа з пшениці, яка пройшла термічну обробку гарячою водою, потім була висушена і подрібнена. Має високу харчову цінність.

дати тарілку печива, листівку чи конвалії в маленькій вазі з економ-маркету і ніколи не просить її повертати.

Про Петті всі знали, що виростає вона десь далеко на сході, у передмісті Нью-Йорка, і була однією з перших жінок, хто отримав повну стипендію з баскетболу у Міннесоті, де на другий рік навчання, згідно з написом на тарілці, що прикрашала стіну домашнього кабінету Волтера, вона потрапила до другого складу національної збірної США. Незважаючи на її велику зосередженість на родині, Петті зовсім не була прив'язана до своїх родинних коренів. По кілька місяців вона зовсім не виїздила із Сент-Пола, та зовсім уже було незрозуміло, чому ніхто зі сходу не приїздив до неї, навіть її батьки. А коли її дуже вже настирно розпитували, вона відповідала, що обоє вони зробили багато добра людям, її батько має власну юридичну практику у Вайт-Плейнз, а мама її — політик, так-так! — депутат законодавчих зборів штату Нью-Йорк. А потім вона поважно кивала головою і казала: «Так, саме цим вони і займаються», — і на тому тема вичерпувалася.

Особливою грою серед знайомих було змусити Петті визнати, що хтось повівся «погано». Коли їй казали, що Сет та Меррі Полсен влаштували велику вечірку на честь Хелловіна для своїх близнюків та запросили дітей з усього кварталу, за винятком Конні Монаген, Петті лише сказала, що то було «дуже дивно». Коли вона наступного разу побачила Полсенів на вулиці, вони пояснили, що все літо намагалися вмовити матусю Конні Монаген, Керол, припинити викидати недопалки з вікна своєї спальні просто в маленький басейн їхніх діточок. «Так, це і справді дуже дивно, — погодилася Петті, похитуючи головою, — але знаєте, Конні в цьому зовсім не винна». Полсени, тим не менш, не заспокоїлися на її «дивно». Вони хотіли, щоб поведінку цієї жінки назвали соціопатичною, пасивно-агресивною — вони хотіли почути слово «погана». Їм було потрібно, щоб Петті обрала один із цих епітетів і приєдналася до них у ганьбі на адресу Керол Монаген, але Петті виявилася просто нездатною піти далі, ніж «дивно», а Полсени у відповідь відмовились запрошувати Конні. Петті так розлютилася через цю несправедливість, що вивезла власних дітей, Конні та одного шкільного друга до гарбузової ферми і влаштувала їм поїздку на возі; але найгірше, що вона змогла сказати вголос про Полсенів, — що жага помсти маленькій семирічній дівчинці виглядає дуже дивно.

Керол Монаген була єдиною матусею на Бар'ер-стрит, що жила там стільки ж, скільки сама Петті. Вона прибула до Ремзі-Гілла за допомогою того, що ви б назвали програмою обміну за заступництвом, бо ця леді була секретаркою якогось «великого боса» у Ганнепіні, штат Міннесота, який викинув її зі свого округу саме після того, як зробив їй дитину. Долучити матір своєї незаконної дитини до платіжних відомостей власної контори — з кінця сімдесятих таких міст-близнюків¹ та подібних юрисдикцій, де це досить легко було узгодити із владою, вже майже не існувало. Керол стала однією з тих збентежених службовців, котрі кожну годину бігають на перерви у міському

¹ *Міннеаполіс* — найбільше місто штату Міннесота, яке має спільний кордон зі столицею штату Сент-Пол; ці два міста називають містами-близнюками і часто вважають єдиним міським утворенням.

патентному бюро, а на її попереднє місце, на тому боці річки, взяли іншу людину, із такими ж добрими зв'язками. Орендований будинок на Бар'єр-стрит по сусідству з Бергландами, очевидно, входив до їхньої угоди; інакше було б зовсім незрозуміло, чому Керол погодилася жити в тому, що тоді можна було назвати лише нетрями. Раз на тиждень влітку дитинча з пустими очима, одягнене у «фірмовий» комбінезон відділка парків та відпочинку, приїжджало у сутінках на позашляховику без позначок і косило їй газон; взимку та сама особа з'являлася, щоб зчистити сніг з тротуару біля її будинку.

На кінець вісімдесятих Керол виявилася єдиною у всьому районі, хто не облагороджував свого подвір'ячка. Вона палила «Парламент», висвітлювала волосся, перетворювала нігті на зловісні кігті, годувала доньку виключно напівфабрикатами, а по четвергах приходила додому дуже пізно («Це ніч, коли матуся гуляє», — пояснювала вона таким тоном, ніби у всіх матусь є такі ночі), тихенько прокрадаючись до будинку Бергландів, відчиняючи двері ключем, який вони зробили для неї, і забирала Конні, що спала на дивані, куди Петті поклала її, накривши простирадлом. Петті була неосяжно щедрою у своєму догляді за Конні в той час, коли Керол не було вдома (вона працювала, або ходила по магазинах, або займалася своїми четверговими справами), тому Керол зробила з неї безкоштовну няньку. Також Петті не могла не помітити, що на її щедроти Керол відповідає зневажанням її доньки, Джесіки, сюсюканням із її сином Джоуї («Як щодо ще однієї обіймашки від маленького серцеїда?»); із Волтером вона взагалі вела себе набагато вільніше, ніж це дозволяють звичайні сусідські стосунки: у своїх тонких, як павутиння, блузах та на височезних, наче в офіціантки, підборах вона вихваляла завзятість та хазяйновитість Волтера і пирскала від сміху після будь-якої його фрази. Проте найгірше, що зуміла Петті сказати про Керол за всі ці роки, так це те, що життя у матусь-одиначок дуже складне і що коли Керол і поводитися іноді дивно, то лише для того, аби захистити себе.

Для Сета Полсена, котрий згадував Петті занадто часто, як на думку його дружини, Бергланди були лібералами з відчуттям глибокої провини, яким потрібно вибачати всім, щоб не соромитися власного щастя, і яким бракує хоробрості визнати власні привілеї. Однак ця Сетова теорія мала серйозний недолік: Бергланди аж ніяк не були привілейованими; єдиним майном, наскільки це знали сусіди, у них був будинок, та і його вони відбудували власними руками. Іншим недоліком, на який вказала Меррі Полсен, було те, що Петті не вирізнялася прогресивністю, нічого спільного не мала з феміністками (не працювала, відстежувала дні народження, випікала те дідькове печиво) і, схоже, мала відразу до політики. Якщо в її присутності згадували вибори або кандидатів, вона відчайдушно, але марно намагалася зберегти своє звичне радісне «я» — ставала збудженою, постійно кивала головою й підтакувала. Меррі, на десять років старша за Петті (і на вигляд теж), у Медісоні була активісткою руху «Студенти — за демократичне суспільство», а зараз дуже захоплювалась лише французьким вином «Божоле нуво». Коли на вечірці Сет втретє чи вчетверте згадав Петті, Меррі почервоніла, як «Божоле нуво», й оголосила, що у так званій дружності Петті Бергланд немає ані свідомості, ані солідарності, ані політичної вартості, ані гнучкості системної однорідності, ані духу справжнього комунітаризму, а є виключно регресивне

домогосподарське лайно, та, чесно кажучи, на думку Меррі, якщо пошкребти сильніше цю гарну-прегарну шкірку, то в Петті можна знайти щось досить уперте, егоїстичне й зарозуміле! Адже очевидно, що єдине важливе для неї — це власні діти та будинок, і ніколи — сусіди, біднота, країна, батьки чи навіть власний чоловік.

А Петті і справді в синій душі не чула. Хоча Джесіка мало набагато більше чеснот, якими б могли пишатися її батьки, — вона обожнювала книги, цікавилася природою, мала талант до флейти, була сильним гравцем у футбол, працювала бекісітером, її обожнювала навіть Меррі Полсен, — саме Джоуї був улюбленою дитиною, говорячи про яку Петті не могла зупинитися. У своїй усміхненій, довірливій та перепрошуючій манері вона вивалювала усі подробиці, одну за іншою, про їх із Волтером проблеми з малим. Більшість з її історій набували форми скарг, але ніхто не мав жодних сумнівів у тому, що сина вона обожнює. Вона була схожа на жінку, яка оплакує неприємну поведінку свого розкішного бойфренда, пишається тим, що він розтоптав її серце, ніби її відкрите визнання цього факту було головною, навіть єдиною річчю, яку вона вважала за потрібне повідомити всьому світу.

— Він ніби маленька негідь, — розповідала вона іншим матусям, коли всю зиму в родині велися війни щодо Часу Сну — Джоуї відстоював своє право лягати спати не раніше за Петті та Волтера.

— Він виказує своє роздратування? Плаче? — питали інші матусі.

— Жартуєте? — всміхалася Петті. — Хотіла б я, щоб він просто плакав. Плач — то нормально, врешті-решт, він міг би припиняється.

— То що ж він робить? — питали вони.

— Він піддає сумніву сам наш батьківський авторитет. Коли ми змушуємо його вимикати світло, він наполягає на тому, що не має лягати спати до того, як світло не згасне у нашій спальні, адже він нічим не гірший за нас. Та присягаюся, він точний, як годинник: кожні п'ятнадцять хвилин — він очей не зводить з годинника — кожні п'ятнадцять хвилин він волає: «Не сплю! Я все ще не сплю!» І в тоні його звучить зневага чи сарказм, щось таке дивне. Я благаю Волтера не піддаватися спокусі, але ні: вже чверть на першу, і Волтер підводиться у п'ятні і йде до кімнати Джоуї, і вони знову сперечаються про різницю між дорослими та дітьми або про те, чи в родині має панувати демократія, чи доброзичлива диктатура, і вони сперечаються, доки врешті-решт зі мною не трапляється істерика: я лежу в ліжку й скімлю: «Будь ласка, припиніть це!»

Меррі Полсен не захоплювалась оповідями Петті. Пізно ввечері, завантажуючи після вечері тарілки до посудомийної машини, вона кинула Сетові, що немає нічого дивного в тому, що Джоуї в стосунках не розуміє різниці між дітьми й дорослими — адже його матір, здається, страждає від тієї самої проблеми, бо не може визначитися, до кого сама належить. Чи сам Сет не помітив, що в оповідях Петті взірцем дисципліни є завжди Волтер, а сама Петті лишається безпорадно десь осторонь і намагається лише бути милою?

— Цікаво, чи вона взагалі кохає Волтера? — оптимістично розмірковував Сет, відкорковуючи останню пляшку. — Ну, я маю на увазі, фізично.

— Підтекст її розповідей завжди «Мій син — винятковий», — продовжувала Меррі. — Вона завжди скаржиться на брак його уваги.

ЗМІСТ

ДОБРІ СУСІДИ	5
МИНУЛІ ПОМИЛКИ. Автобіографія Петті Бергланд (написана Петті Бергланд за порадою її психотерапевта)	25
Розділ 1: Податлива	25
Розділ 2: Кращі друзі	40
Розділ 3: Магусині змагання	95
2004	151
Зняття верхівки гори	151
Жіноча територія	185
Гнів доброї людини	232
Уже досить	276
Погані новини	306
Демон з Вашингтона	356
МИНУЛІ ПОМИЛКИ (Завершення).	
Щось на зразок послання до читача. Автор: Петті Бергланд	406
Розділ 4: Шість років	406
ОЗЕРО ОКРУГУ КЕНТЕРБРИДЖ	430